

UIT DE SCHRIFT

Wij kunnen.

.... Kunt gij den drinkbeker drinken, dien ik drink, en met den doop gedoopt worden, waar ik mee gedoopt word? En zij zeiden tot Hem: Wij kunnen....

Mark. 10:38-39.

Jezus had voor de derde maal Zijn lijden en sterven aangekondigd, en het nu toch wel heel duidelijk en ondubbelzinnig gezegd, dat Hij den overpriesters en den Schriftgeleerden moest overgeleverd worden; dat zij Hem ter dood zouden veroordeelen; en Hem den heidenen overleveren; en Hem bespotten; en Hem geeselen; en Hem bespuwen; en Hem dooden; en dat Hij ten derde dage weer zou opstaan.

Maar de discipelen bleven zoozeer in hun eigen gedachtengang besloten, dat zij, nu ja, wel geloofden, dat er eenige moeite zou komen, doch dat Jezus daardoorheen dan thans toch spoedig tot Zijn Koninklijke heerlijkheid zou geraken, en Zijn Koninkrijk in Israël zou oprichten. Jezus zag tegen het lijden en strijden, tegen de crisis, die noodzakelijk aan de vestiging van Zijn rijk vooraf moest gaan, wel zeer op; maar zij, de discipelen, geloofden te vast aan Jezus' Messianiteit dan dat hun dit alles zorg kon baren. Daar kwamen ze wel doorheen; en dan kwam het Koninkrijk van Christus! Hij zou spoedig overwinnen, en dan was alle lijden voorbij.

In dezen gedachtengang is het wel te verstaan, dat Jacobus en Johannes het meer de moeite waard achtten, met Jezus te gaan spreken over Zijn komende heerlijkheid dan over de daaraan voorafgaande, kortstondige geboorteweef van Zijn Koninkrijk, die met enkele dagen overwonnen zouden zijn. Trouwens, wat Jezus van Zijn lijden en sterven zei, hebben ze tot het einde toe niet letterlijk opgevat, maar Oostersch-illustratief verstaan: door lijden tot heerlijkheid; door smaad tot eer; door sterven tot opstanding; door den ondergang tot den opgang.

Jezus wijst de geloovige, zij het nog dwalende, vragers om de eereplaatsen in Zijn Koninkrijk dan ook niet streng terug, maar wijst hen lankmoedig terecht. „Gij weet niet, wat gij begeert”. Tot de heerschappij in Zijn Koninkrijk komt men alleen langs den weg van lijden en sterven. Dat geldt voor Jezus-Zelf allereerst. Maar dat geldt ook voor hen. „Kunt gij den drinkbeker drinken, dien ik drink, en met den doop gedoopt worden, waar ik mee gedoopt word?”

Zoo verkondigt Jezus wéér Zijn lijden en sterven. Nu in beeld. In aansluiting bij de gedachtensfeer der discipelen. Hij spreekt van den drinkbeker des lijdens, en van den doop des doods. Kunnen ze daaraan deelnemen? Kunnen ze met Hem lijden en met Hem sterven? Dit is de éérste vraag. Daarna pas kan de vraag aan de orde komen naar de eereplaatsen in het Koninkrijk. Dat is iets van de toekomst. Maar het gaat nu om de vraag, of ze met Jezus kunnen lijden en sterven.

De discipelen hebben op die vraag, met vreugdevol vertrouwen, in de kracht van hun geloof in en hun liefde tot Jezus, aanstonds vrijmoedig geantwoord: „Wij kunnen”. Daar twijfelen ze niet aan. Nu noch later. „Petrus zeide tot Hem: Al moest ik ook met U sterven, zoo zal ik U geenszins verloochenen! Desgelijks zeiden ook al de discipelen”, Matth. 26:35. Ze waren Jezus volkomen toegewijd. Ze kenden alleen de draagkracht van hun woorden niet. Ze zouden er straks niet aan kunnen beantwoorden. En toch wijst Jezus hen daar nu niet op, maar voorzegt hun, integendeel, dat zij metterdaad Zijn lijdensbeker zullen drinken en Zijn doopsdoopt zullen ondergaan. Maar daár moesten ze dan thans ook mee bezig zijn: met het lijden en sterven van Christus en de Zijnen; en dat andere, het zitten aan Zijn rechter- en linkerhand, komt dan later wel, voor wien het bereid is. Dat is geen zaak van Jezus in Zijn vernedering.

Kinderen des Koninkrijks moeten hier op aarde niet uit zijn op heerschappij voeren, en macht uitoefenen over elkander, maar op het elkander dienen, en voor elkander leven; „want ook de Zoon des Menschen is niet gekomen, om gediend te worden, maar om te dienen, en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen”. Dat moeten Jezus' discipelen léeren uit Zijn lijden en sterven. Daarom moeten ze daar niet maar overheen gaan, maar dat voor alles leeren verstaan; en dan... Hem volgen. Dat is tweëerlei, waar ze nu mee moeten bezig zijn.

Door de genade des Evangelies zijn wij nu, onder de leiding des Geestes, veel verder gekomen in het verstaan van het lijden en sterven van Christus dan het hier den discipelen nog mogelijk was. Toch raken we daar nooit over uitgedacht, en zijn ons de lijdensweken zeer noodig om ons daarbij weer, elk jaar opnieuw, afzonderlijk te bepalen. Dat lijden was dienen. Het geschiedde (dat is de beteekenis van het hier gebezigde woord) om ons te dienen. Jezus stelt Zich daarmee in persoonlijke dienstverhouding tot ons, en dient ons met dat-

gene, waarmee nooit iemand anders ons dienen kan; met de verzoening met God; en met het eeuwige leven. Maar daarvoor moest Hij dienen; den drinkbeker des lijdens drinken en met den doop des doods gedoopt worden. Hij schrok er niet voor terug, maar heeft ons Zijn liefdedienst bewezen tot het einde, tot de volbrenging, tot den dood, totdat Hij Zijn ziel gegeven had tot een rantsoen voor velen.

Daar moeten we in deze weken vóór alles mee bezig zijn: Jezus diende ons, uit vrije genade, in volheid van liefde, met al Zijn lijden en sterven. Het was alles voor ons. Daar moeten we eenvoudig, geloovig, biddend mee bezig zijn. We moeten het niet moeilijk maken. Ook niet zeer ingewikkeld, en voor velen onverstaaenbaar. Maar eenvoudig. Zoo sober als Jezus het hier zei. Vooral in onzen tijd, die zwaar is van problemen, en moeizaam van denken. We worden zoo moe. Laten we althans rusten bij het kruis. En stil zijn. En zalig.

Dan worden ze weer sterk. Zeer sterk. Door de gemeenschap met Christus, in Zijn lijden en sterven. Stille, sterke, blijde geloofsgemeenschap. Bij Gods Woord. Dan leeren we ook het tweede: met Hem te lijden en met Hem te sterven; dienst en overgave.

De discipelen zeiden zoo gemakkelijk: „Wij kunnen”; en ze meenden het goed en oprecht; maar stonden later beschaamd, toen het er op aankwam. „Toen vluchtten al de discipelen, Hem verlatende”, Matth. 26:56.

Als we hebben leeren verstaan wat lijden en sterven met Christus is, zooals de discipelen dat later verstonden, zeggen we alleen in de levende gemeenschap met Christus: „wij kunnen”. En inderdaad kunnen we dan. Maar dan ook alleen.

Dienen; steeds maar weer dienen; dienaar zijn; aller dienstknecht zijn; het is een ergernis en een dwaasheid, een onmogelijkheid en onwerkelijkheid, voor degenen, die buiten Christus zijn. En dat geldt ook van de overgave, de zelfverloochening, de opoffering, het zichzelf verliezen. Men kant er zich tegen, en men gaat het schelden in onzen tijd. Het gaat dan ook in tegen al wat de natuurlijke mensch zoekt en bedoelt. Maar als we de vrucht van het lijden en sterven van Christus ontvangen, is het mogelijk te zeggen: „wij kunnen”.

Wij moeten daar nu mee bezig zijn. Als de discipelen; en méér dan zij. Het moet bij ons zijn en in ons zijn. Wij moeten het toepassen en betrachten. En telkens weer zeggen, in den diepsten zin: „wij kunnen”. Zalig dan, als we het ook doen. Heel eenvoudig. Zeer praktisch. Dageelijks. Zonder omhaal. In eenvoudige geloofsgehoorzaamheid. Daar is behoefte aan. We snakken er naar. Dat is het leven. Ten diepste: het leven van Christus. „Ik ben met Christus gekruisigd; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij”.

E. V.

A. R.

KERKELUK LEVEN

De kerken in Synode saamgekomen. (VII.)

Het beginsel en ideaal van „de kerken in Synode saamgekomen” kan iets beter tot uitwerking komen wanneer hetgeen ter Synode behandeld moet worden, tevoren door de kerkeraden en op de classicale en particuliere-synodale vergaderingen en door de pers besproken wordt, en daartoe vroeg genoeg aan de kerken wordt bekend gemaakt en toegezonden (rapporten), en wanneer zooveel mogelijk telkens andere dienaren des Woords en ouderlingen naar de particuliere en generale Synodes worden gedeputeerd; doch ook nog op eene andere wijze.

Nu gaan gewoonlijk twee afgevaardigden eener kerk ter Classis, vier ter particuliere, en ook vier ter generale Synode. Deze getallen moeten vermeerderd worden. En dit kan op deze wijze, dat door wijziging der Kerken-ordening bepaald wordt, dat van elke kerk drie ambtsdragers ter Classis afgevaardigd worden, een dienaar des Woords en twee ouderlingen; dat vervolgens elke Classis zes personen ter particuliere Synode deputeert, drie predikanten en drie ouderlingen; en dat voorts elke particuliere Synode acht ambtsdragers ter generale Synode zendt, vier dienaren des Woords en vier ouderlingen.

Daarbij dienen de Classes dan in den regel niet meer dan tien kerken te omvatten. Dit zou tot eene gedeeltelijke andere Classesindeeling moeten leiden. Natuurlijk zou dit wat overleg kunnen vorderen, en aanvankelijk ook wel hier en daar wat moeilijkheden kunnen geven. Maar elke overgang brengt gemeenlijk zoo iets mee. Allengs zou dit dan wel in orde komen. Er kwamen dan een aantal Classes bij. In Groningen zouden het dan 8 à 9 Classes worden, in plaats van nu 6. In Friesland N.G. 7 in stee van nu 5, en evenzoo in Friesland Z.G., in Drente bleef het getal hetzelfde, in Overijsel werd het 5, terwijl het nu 4 is, in Gelderland 6 à 7, in plaats van nu 5, in Utrecht 4, nu 3, in Noord-Holland 7 à 8, nu 6, in Zuid-Holland N.G. 6, nu 4, in Zuid-Holland Z.G. 8, nu 6, in Zeeland bleef het 5, en in Noord-Brabant en Limburg 3.

Thans is het aantal Classes onzer kerken in Neder-

land (dus Duitschland, Zuid-Amerika, Indië niet meegerekend) 56, en dan werd het 70 of iets meer.

De classicale vergaderingen zouden dan bij 10 kerken, uit $10 \times 3 = 30$ stemhebbende leden bestaan, de particuliere Synode in Groningen uit $8 \times 9 \times 6 = 48$ à 54 leden,

en die in Friesland N.G. uit $7 \times 6 = 42$, en zoo ook die in Friesland Z.G., en die in Drente uit $4 \times 6 = 24$, die in Overijsel uit $5 \times 6 = 30$, die in Gelderland uit $6 \times 7 \times 6 = 36$ à 42, die in Utrecht uit $4 \times 6 = 24$, die in Noord-Holland uit $7 \times 8 \times 6 = 42$ à 48, die in Zuid-Holland N.G. uit $6 \times 6 = 36$, die in Zuid-Holland Z.G. uit $8 \times 6 = 48$, die in Zeeland uit $5 \times 6 = 30$, en die in Noord-Brabant en Limburg uit $3 \times 6 = 18$ leden.

Dit bracht het aantal naar de Classesvergaderingen gezonden op $70 \times 73 \times 3 = 210$ à 219, en dat naar de particuliere Synodes op $70 \times 73 \times 6 = 420$ à 438.

Ter generale Synode werden dan afgevaardigd uit ons land 12×8 ambtsdragers, is 96 leden met keurstem.

Dit zou een aanmerkelijk grooter aantal ambtsdragers telken keer aan classcalen en synodalen arbeid doen meewerken, en het „de kerken in Synode saamgekomen” beter zijn recht doen verkrijgen, en te meer, wanneer dan, naar tevoren gezegd werd, iederen keer zoo veel doenlijk andere personen naar Classis en Synode werden gedeputeerd.

Ten aanzien ook bijzonder van de generale Synodes zou hierin bovendien dit voordeel gelegen zijn, dat het aantal commissies, dat gevormd wordt om groepswijze de te behandelen zaken zich ter voorbereiding te zien toegewezen, aanzienlijk grooter kon zijn, en dat elke commissie een kleiner aantal stukken ter voorstudie of voorbereiding kreeg, en de zaken eventueel degelijker kon bestudeeren. Zijn er nu uit ons land 12×4 afgevaardigden ter generale Synode, dan werd dit getal verdubbeld, 12×8 , wat dus voor commissievorming en arbeidsverdeling eene groote verbetering zou geven. En de Synodeleden zouden dan ook meer gelegenheid hebben om kennis te nemen van wat in de andere commissies ter voorbereiding behandeld wordt.

Bij het bovenstaande ware nog eene verbetering mogelijk, die ook een ander euvel zou wegnemen. Men klaagt n.l. wel eens hierover, dat groote kerken met een betrekkelijk groot getal dienaren des Woords en andere ambtsdragers en leden, ook maar twee stemhebbende leden ter classicale vergadering afvaardigen, niet meer dan de kleinste kerk. En er wordt soms voorgesteld of op aangedrongen, dat deze groote kerken een grooter aantal leden ter Classisvergadering zouden mogen afvaardigen. Doch het verdient geene aanbeveling, in het kerkelijke den weg van de evenredige tegenwoordiging in te slaan, en de regeling der gemeenschappelijke zaken en onderlinge verhoudingen door het getal te laten bepalen. Want wanneer men eenmaal daarmee begon, waar zou het eind zijn! Daargelaten ook nog het principe zelf.

Maar de groote kerken zelve kunnen hier verandering en verbetering brengen. Laten zij overgaan tot splitsing, hetzij in onderling geheel zelfstandige kerken of wijkkerken, hetzij op eene wijze, dat zij onderling inzake kerkgebouwen en finantiën en mogelijke andere zaken nog eenigen nauweren band aan elkander behouden. Dan zoude elk dezer kerken drie afgevaardigden ter Classis kunnen zenden, en heel deze tegenwoordige toestand inzake vertegenwoordiging ter Classis ware weggenomen.

Wij moeten ook in dezen het euvel zien, waar het zit, en dus het daar wegnemen, maar niet dat euvel over het hoofd zien of laten zitten, om andere gevaarlijke uitwegen ter verhelping in te slaan.

Deze kerkplitsing zou natuurlijk weer vermeerdering van aantal Classes ten gevolge kunnen hebben, en zoo ook weer vermeerdering van afgevaardigden naar particuliere Synodes.

„De kerken in Synode saamgekomen” kon door een en ander iets beter zijn recht erlangen.

S. GREIJNDANUS.

Het pensioen naar Art. 13 onzer Kerkenordening.

II.

De malaise. — Een regeling der financiering baat niet. — Herziening der berekening noodig. — De letter van art. 13.

De groeiende lasten van art. 13 te dragen viel den kerken te zwaarder, omdat met het steeds maar uitzetten der getallen gepaard ging de teistering van de bronnen der kerkelijke inkomsten door de economische malaise.

In '23 waren er 70 emeriti; in '38 honderd meer (167).

Neemt men aan, dat om 1930 de gevolgen van de crisis in alle lagen der bevolking getast konden worden, dan verstaat men, hoe de nood dwong om naar maatregelen om te zien; de kortingen konden niet uitblijven.

Maar in deze kortingen is de crisis verdisconteerd. Er zijn aldus ook onder de emeriti en de predikants-weduwen crisis-slachtoffers gekomen.

De ondragelijkheid der lasten mag men dus aan de conjunctuur niet wijten. De gebruikelijke crisis-bezuinigingsmaatregelen zijn genomen!

Toch hebben de maatregelen niet gebaat. Let wel, ze waren finantieel doeltreffend. Ze bespaarden — deze kortingen — in 1936 aan de kerken een halve tot ruim; het eigenlijke bedrag der pensioenen was toen

Doch de van het gerialmaatr was het pmententbes en zonder andere cijf gekregen. der pensioe

Zoodra ging geveoe zocht naar die de bez

De syno kerken op verantwo

Prof. Ru

aan, waarl kerken hum

steunen bij dan eene

behalve een kant het p

weduwen c echter geem

het bedoel kerk mag

kerken. In toe steeds

ling oor

Elders w af; de onde

zwang — in 1923 ge

ciale reaso landelijke

Maar oo maatregelen

En deze ning vorm

Terloops over de bes

Die van gedrukt de

vooral de w gedwongen

der groote

Bij deze

van kerken overten om

betalen. Ie en omges

ben of in den omslag

gevormd d kerk draag

Deze reg iedere vera

met den v verschaft

groom van de gezame

noodig ma

Maar d wonderlijke

slagen of het risico-

wiskunatig op deze w

de kerkelij risico-ber-

in zicht zo betalende

behoefte a heeft van

of hij een fong of ou

is — het die zijn ke

belang voe komen kar

worden ge

Het ster

Hun risico kleinste. H

zij op gell vermogen

kerken de samen me

bedragen - ouderhood

kerkelijk s niet op te

identiek n werd de v

goede beu land noer

dienat dan kerken bet

tractement in de doe

dat is het jongen do

vulling va Deze cas

Ook deze!

In Lukas 19:1-10 vinden wij niet de geschiedenis van Zacheüs, die zich bekeert en in welke geschiedenis dan ook de Heere Jezus voorkomt. Maar wij vinden daar het evangelie van Jezus Christus, in welk evangelie ook Zacheüs voorkomt. Het evangelie van Hem, Die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren was. Zoo is Hij gekomen om Jericho te zoeken en Hij heeft die stad gevonden in Zacheüs, den Tollenaar. Om het duidelijk en onweersprekelijk te toonen hoe waarachtig hij die gansche stad zocht, heeft Hij haar gezocht in haar zwakste schakel. Deze man had nu letterlijk alles tegen: zijn beroep, zijn rijkdom, zijn karakter, ja zelfs zijn figuur, hij was geen sympathieke zondaar, doch een nietig ventje. Onder onze handen verandert hij echter meestal in een heilbegeerig mensch en tegelijk verandert het evangelie van Jezus Christus in de bekeeringsgeschiedenis van Zacheüs. Wij laten een bekeerde voor het minst een ontdekte, Zacheüs in den boom klimmen. Dat is fijn! Nu is de ergernis van het evangelie weg. Als de schare straks murmureert, dat Jezus tot een zondigen man is ingegaan, dan zullen wij hen terecht wijzen: pardon, tot een bekeerden man! Maar dan sta ik ook in Amsterdam machteloos voor de woningblokken, kroegen en publieke huizen, waarin de Zacheüsen van dezen tijd wonen. Ik kijk verdrietig, want de boom is er niet, ga maar door, evangelist! Wij kunnen zoo knap en zoo vroom het evangelie wegpreeken en weg-evangeliseeren! Neen, het wonder van deze geschiedenis zit niet in dat leelijke ventje dat in den boom klimt, maar in den Heiland, Die hem uit den boom roept. Laat ons niet zien op de Zacheüs-gestalte, maar laat ons zien, laat ons de menschen wijzen, op den Heiland Die Zijn eigen welkom medebrengt. (Matthew Henry).

Omdat dit niet de geschiedenis is van Zacheüs die zich bekeert, maar het evangelie van Jezus, Die het verlorene zoekt, daarom is het ook de geschiedenis geworden van Zacheüs die zich bekeert. Er zijn veel geschiedenissen van Zacheüsen die zich bekeeren en waarin ook Jezus voorkomt. Dat zijn lange geschiedenissen van veel vallen en opstaan en van een poover resultaat. Maar het evangelie van Jezus, waarin ook Zacheüs voorkomt, draagt rijke vrucht. Als de Heiland in het huis van den tollenaar is ingekomen, breekt de bekeering van Zacheüs ineens door met onstuimige kracht. Daar zouden op zijn belijdenis wel eenige niet ongegronde aanmerkingen zijn te maken. Hij zegt eenzijdig te veel en anderzijds te weinig. Och, in elke belijdenis van zonde is ook zonde. Het komt mij echter voor dat wij niet zoozeer op de details in zijn belijdenis moeten letten, maar veel meer op het resolute breken met de zonde, dat uit zijn woorden spreekt. Hij zegt als het ware: Heere, ik brek er mee! ik brek er mee! Daarbij valt ons op, hoe zeer de bekeering van Zacheüs een praktische bekeering is geweest. Bij de bekeering strekt het hart zich zoo vaak uit naar dingen, die ver af liggen, naar een pastorie of een zendingsveld. Doch als God ons bekeert, zeggen wij: Heere, ik wil een eerlijke winkelier zijn. Ik wil alles aan den Steun opgeven, wat ik bijverdien. Ik zal naar mijn familie toegaan, waar ik al jaren ruzie mede heb en ik zal mij met hen verzoenen. Zoo wil de Heere het.

Er staan in den Bijbel praktische dingen. Weest **HAASTELIJK WELGEZIND** jegens uw wederpartij! Ook hierin heeft Zacheüs zich gehaast, omdat de Heilige Geest hem haastte tot bekeering. Als wij ons zoo haasten, zal de Heere ons zegenen en onzen weg voorspoedig maken.

Er is een eigenaardige fout in onze prediking, waarvoor onze oogen wel eens mogen opengaan. Wij plaatsen maar al te veel de bekeering VOOR de roeping. Daarmede is de prediking onvruchtbaar geworden en Gode zij dank, als zulk een prediking onvruchtbaar is! Want het is een evangelie van den mensch. Het keert de gezegende waarheid om en leert een weg van den mensch naar God, inplaats van den weg van God naar den mensch. Laat ons die boomen van Zacheüs omhouwen en laat ons prediken Christus, Die het verlorene zoekt. God zal ons nog verbaasd doen staan over de vruchten. Verbroken door zoo menig blijk van Zijn heerlijk koninkrijk, zullen wij danken en roemen: **OOK DEZE EEN ZOON VAN ABRAHAM!**

N. B.

Ten derde, opdat wij de aanbidding van God niet naar eenige plaats of zaak, richten, tegen Zijn bevel⁴⁾.

242. Welke is de eerste bede?

UW NAAM WORDE GEHEILIGD.

4) ne adorationem Dei ad locum aut rem ulla dirigamus, praeter ipsius mandatum.

520 mille en het werd door de kortingen 466 mille.

Doch de crisismaatregelen hielpen de kerken niet af van het grondprobleem, gelijk men dat ook niet van crisismaatregelen verwachten mag. Zonder de crisis was het probleem evengoed ontstaan. En bij een tractementenbestand, gelijk dit voor de crisis was ontstaan en zonder crisis ware bestendig, zou men nog heel andere cijfers dan de tegenwoordige te hooren hebben gekregen. De tractementen vormen immers de basis der pensioenberekening.

Zoodra men in het verleden den groei der lasten ging gevoelen of ook maar vermoeden, heeft men gezocht naar een regeling der financiering, die de bezwaren dragelijker maken zou.

De synode van Utrecht 1905 zette de plaatselijke kerken op treffelijke wijze voor hun roeping. Zij zijn verantwoordelijk voor de pensioenen.

Prof. Rutgers gaf op een schitterende manier de lijnen aan, waarlangs men moest werken om de plaatselijke kerken hun roeping te doen gevoelen en haar toch kon steunen bij de vervulling er van. Het valt immers meer dan eens voor, dat een kerk niet bij machte is om behalve een tractement voor den dienstdoenden predikant het pensioen voor één, soms meer emeriti of weduwen op te brengen. Deze machteloosheid ontstaat echter geen moment van de schuldige roeping om voor het bedoelde pensioen te zorgen. De zelf onmachtige kerk mag in dit geval een beroep doen op de zusterkerken. In Friesland-Noord houdt men zich tot nog toe steeds aan de door Prof. Rutgers ontworpen regeling, voor onderling hulpbetoon.

Elders week men van 1905 in dit opzicht eenigszins af; de onderlinge verzekering, gelijk het heet, kwam in zwang — ze was reeds vóór 1905 bepleit — en werd in 1923 gesanctioneerd, hoewel beperkt tot de provinciale ressorten. Er is een sterk streven naar tot een landelijke uit te breiden.

Maar ook bij de uiterste perfectie der financieringsmaatregelen blijven de noodige bedragen onveranderd. En deze bedragen en de maatstaven hunner berekening vormen ons onderwerp.

Terloops veroorloven we ons echter een opmerking over de bestaande regelingen.

Die van de onderlinge verzekering wordt nog altijd gedrukt door het bezwaar, dat de kleinere kerken en vooral de kleinste, de zgn. kandidaatskerken, door haar gedwongen worden een zwaren last te dragen ten bate der groote kerken.

Bij deze onderlinge verzekering toch komt een groep van kerken, in het ressort eener particuliere synode, overeen om gezamenlijk de som hunner pensioenen te betalen. Ieder jaar wordt het noodige bedrag berekend en omgeslagen over de kerken, die een predikant hebben of in hun vacature beroepen. De grondslag voor den omslag wordt gemeenlijk — zoo niet uitsluitend — gevormd door het bedrag van het tractement. Iedere kerk draagt een gelijk percentage van het tractement bij.

Deze regeling heeft psychologisch het voordeel van iedere verzekering. Ze mag geacht worden te rekenen met den regel: draagt elkanders lasten; doch tevens verchaft zij den lastdragers zekere rechten. Zoet is de droom van het recht op een voldoende uitkeering uit de gezamenlijke kas, wanneer de loop der feiten het noodig maakt.

Maar deze verzekering is in den grond toch een wonderlijke, omdat zij bij de vaststelling harer om-slagen of premies volstrekt geen rekening houdt met het risico-element. De moderne verzekering is op de wijskundige risicoberekening gebaseerd; zij bevredigt op deze wijze het rechtgevoel zooveel doenlijk. Maar de kerkelijke zgn. onderlinge verzekering weet van een risico-berekening niets; zij stelt slechts een uitkeering in zicht zonder dat gevraagd wordt of er bij de premie-betalende deelhebbers ooit een redelijke kans bestaat op behoefte aan deze uitkeering. Of een kerk een predikant heeft van hoogen leeftijd of die nog jong van jaren is; of hij een of geen vrouw heeft getrouwd; of zijn vrouw jong of oud is; of hij al of niet met kinderen gezegend is — het maakt alles niets uit... voor den omslag, die zijn kerk heeft te betalen. Het is natuurlijk wel van belang voor de vraag, of zijn kerk door wat hem overkomen kan, voor groote of kleine of geen uitgaven zal worden gesteld.

Het sterkst spreekt dit voor de zgn. kandidaatskerken. Hun risico is, dooreen genomen, van alle kerken het kleinste. Hun draagvermogen eveneens. En toch hebben zij op gelijken grondslag als de kerken met veel meer vermogen te betalen. In den regel hangen juist bij deze kerken de budgetten voor den eeredienst volmaakt samen met de som van het tractement. Belangrijke bedragen voor rente en aflossing, voor schoonmaak en onderhoud, voor licht en vuur, voor het algemeene kerkelijk samenleven hebben deze kerkjes in den regel niet op te brengen. Het eeredienst-budget is vrijwel identiek met het inkomen van den predikant. Vroeger werd de vacature gebruikt om den gebouwen eens een goede beurt te geven. In sommige streken van ons land noemt men de vaste bijdragen voor den eeredienst dan ook karakteristiek: domineesgeld. In deze kerken beteekent iedere verzwaaring der lasten praktisch tractementsverlaging; er is maar één bezuinigingsobject in de doorgaans voorbeeldig offervaardige gemeente: dat is het tractement. Of ronduit gezegd: dat is bij den jongen dominee, wiens gezin groeit in tal en last, de vulling van zijn boekenkast.

Deze kandidaatskerken nu hebben van alle gemeenten het geringste risico; en evenwel nochtans betalen zij maar weinig premie minder dan de sterkere kerken.

Het onderling hulpbetoon, hierboven aangeduid, is met een dergelijk bezwaar niet belast. Het pretendeert niet een verzekering te zijn. Dus kan het den risico-factor buiten beschouwing laten. Voorts rust het heel en al op het in rekening brengen der draagkracht onderling der kerken. In zooverre als het bovendien nog duidelijker de verantwoordelijkheid der plaatselijke kerken tot uitdrukking brengt, is het mede verkieslijk boven de onderlinge verzekeringen, naar 't oordeel van een klein, klein aantal menschen.

Dit hulpbetoon als financieringsregeling leverde echter wel een bezwaar op, dat we niet verzuigen willen. De zusterkerken moeten n.l. bij dit hulpbetoon hun bijdragen geven voor de pensioenen der gemeenten, die deze zelf niet geheel kunnen bekostigen, zonder dat zij eenige zeggenschap hebben over de bedragen, die per saldo als pensioenen worden uitgekeerd, wanneer deze sommen maar niet de in 1905 etc. aanbevolene overschrijden. Zoolang de evenredigheid van tractement en pensioen blijft bestaan bepaalt de plaatselijke kerk niet alleen het tractement, maar eveneens het pensioen. Dit behoort ook tot de competentie der plaatselijke kerk. Doch het is niet geheel billijk, dat de zusterkerken verplicht worden mede te betalen aan pensioenen, wier bedrag volkomen buiten hun bemoeiing om gaat. Dit bezwaar vervalt zoodra men de berekening der pensioenen losmaakt van het tractementsbedrag, gelijk wij willen.

Ook andere financieringsregelingen zijn bezwaarlijk. Zoo die van het onderbrengen van den ganschen last bij een „echte" verzekering. Deskundigen zeggen, dat het niet kan. Het laat zich voor leken op dit gebied begrijpen, wanneer men zich herinnert, dat de totaal-som der heden noodige bedragen zoo groot is, dat, berekend naar een rente van 4 %, voor hun uitkeering een kapitaal noodig is van 13 miljoen. De synode van Amsterdam 1936 ried dan ook dezen weg af, om praktische redenen. Evenals zij laten wij de kerkrechtelijke zijde van het vraagstuk buiten beschouwing.

Dat doen we ook bij een gedachte, die in de gemeente nog al eens geopperd wordt: laat de predikanten zelf door een pensioenstorting de kosten geheel of gedeeltelijk betalen! Wie hierop nader wil ingaan, moet eigenlijk de heele zaak van het predikantstractement bekijken. Wij volstaan nu met de opmerking, dat een pensioenstorting door de predikanten practisch tot niets anders zou leiden dan tot armoede-lijden in vele pastorieën — wat niemand wil — of tot tractements-verhooging, die een verzwaring zou zijn der lasten van de kerken, die juist verlichting behoeven.

Als gezegd, men zoekt de oplossing niet in de perfectie van de tegenwoordige financieringsmaatregelen, noch in een experiment met andere dito, maar in de berekening der pensioenen, en in het langer en moeilijker maken van den weg, die naar de emeriteering leidt.

Wij zouden wenschen:

1. dat emeriteering alleen geschiedt bij gebleken onbekwaamheid;
2. dat gelijke pensioenen worden vastgesteld voor alle emeriti-predikanten, predikantsweduwen en -weezen, waarbij eventuele toeslagen ter beoordeeling en ten laste van de plaatselijke kerken blijven;
3. dat uitkeering van het pensioen alleen geschiedt naarmate de betrokken personen het behoeven voor hun levensonderhoud.

En wij meenen, dat een regeling in dezen geest meer in overeenstemming is met de letter van art. 13.

Dat art. spreekt niet van zeventig-jarigen leeftijd of van veertig dienstjaren; het handelt niet van evenredigheid van genoten tractement en pensioenbedrag; het rekent niet met dienstjaren.

Het luidt als volgt:

Zoo het geschiedt dat eenige Diennars door ouderdom, ziekte of anderszins onbekwaam worden tot uitoefening huns dienstes, zoo zullen zij nochtans des-niettemin de eere en den naam eens Dienaars behouden, en van de Kerk, die zij gedient hebben, eerlijk in hunne nooddrift (gelijk ook de weduwen en weezen der Dienaren in 't gemeen) verzorgd worden.

W.

R. S.

De Groote Catechismus van Zacharias Ursinus. (XXV.)

239. Waarom noemen wij God VADER?

Opdat wij, door te bedenken, dat wij door God tot Zijn kinderen zijn aangenomen, omdat wij leden van Christus zijn, Hem niet alleen door Christus zullen aanroepen, maar ook vast vertrouwen, dat wij door Hem als door een goedgunstig Vader verhoord worden.

240. Waarom zeggen wij ONZE (Vader)?

Ten eerste, opdat wij bedenken, dat wij niet slechts voor onszelf, maar ook voor de overige menschen moeten bidden; bovenal voor hen, die met ons leden zijn van één lichaam van Christus, en kinderen van denzelfden Vader in de hemelen.

Ten tweede, opdat wij des te vermeteler zullen bidden, door te bedenken, dat de geheele Kerk der heiligen en Christus Zelf, de Eerstgeborene onder Zijn broederen, met ons bidden.

241. Waarom wordt er bijgevoegd, DIE IN DE HEMELN ZIJT?

Ten eerste, opdat wij niet aardsch of vleeschelijk van God denken, maar weten, dat Zijn majesteit zóódanig is, dat wij haar noch met onze zinnen noch met onze ziel bevatten kunnen.

Ten tweede, opdat wij (indachtig dat onze God hemel en aarde beheerscht, overal tegenwoordig is, verhoort en helpt, die Hem aanroepen), Hem met vreeze en vertrouwen zullen aanspreken.

243. Wat is Gods Naam?

Alles wat van God, overeenkomstig Zijn eigen Woord, geloofd en gepredikt wordt.

244. Wat vragen wij dus door deze bede?

Dat God door de menschen erkend, aangeroepen en verheerlijkt zal worden, zooals Zijn heiligheid, goedheid en majesteit vorderen.

245. Welke is de tweede bede?

UW KONINKRIJK KOME.

246. Wat bidden wij met deze woorden?

Dat God door Zijn Geest de geloovigen meer en meer zal heiligen, hun aantal zal vermeerderen, maar hun vijanden zal in toom houden, totdat, na het wegnemen van alle hindernissen, aan het licht zal treden, dat alles aan Zijn wil onderworpen is.

247. Welke is de derde bede?

UW WIL GESCHIED, GELIJK IN DEN HEMEL. ALZOO OOK OP DE AARDE.

248. Wat wordt hierdoor gevraagd?

Dat wij en alle menschen niets zullen willen of wenschen dan alleen wat Gode aangenaam is; maar indien wij iets verlangen, tegen Zijn wil, dat het dan niet volvoerd moge worden; en dat ieder zijn ambt zóó vlug en gewillig moge vervullen als de heilige engelen in den hemel.

249. Welke is de vierde bede?

GEEF ONS HEDEN ONS DAGELIJSCH BROOD.

250. Wat verstaat gij onder den naam: BROOD?

Alles wat tot instandhouding van het tegenwoordige leven noodig is.

251. Waarom vragen wij dit van God, daar Hij bevoelen heeft, dat wij het door onzen arbeid zullen verkrijgen?

Wij moeten wel arbeiden, maar noch onze arbeid noch het door den arbeid verkregen gedijen ons, zonder den Goddelijken zegen.

R.

G. B.

ZENDING EN EVANGELISATIE

De Christelijke Boodschap in een Niet-Christelijke Wereld. I.)

Het meerendeel van de lezers van „De Reformatie” zal uit het opschrift boven dit artikel wel aanstonds begrepen hebben, dat het in onze bedoeling ligt enkele artikelen te wijden aan de jongste publicatie van Prof. Kraemer. Want dit werk, dat in den loop van dit jaar (uitsluitend in het Engelsch) verscheen, onder den titel „The Christian Message in a non-Christian World”, heeft in enkele maanden tijds, ook in ons land, reeds groote bekendheid verworven. Terwijl ik dit schrijf, is de tweede druk reeds ter perse.

De profetische uitspraak van den aartsbisschop van York (die een „woord vooraf” schreef in het boek van Kraemer), dat deze studie wel eens voor vele jaren het standaardwerk („the classical treatment”) voor het vraagstuk van de houding der zending tegenover de niet-Christelijke godsdiensten zou kunnen blijken te zijn, begint zich reeds te realiseren. In heel de Zendingwereld is Kraemer's boek met groot enthousiasme ontvangen. In het jongste nummer van „The International

I) Deze artikelen wachten reeds geruimen tijd op plaatsing. (Uitg.)

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

„Om de oude Wereldzee”.

II.

Vrede in dit gebied.

Hebben wij in het vorige artikel gezien dat het Middellandsche Zee-gebied een gesloten eenheid vormt, uit het boek van Margret Boveri kan ons ook nog op een ander punt een verrassend licht opgaan over Gods voorzienigheid met betrekking tot de snelle verbreiding van 't evangelie in de eerste eeuw na Christus komt in het vleesch.

Men weet dat keizer Augustus er in geslaagd is de verschillende staten en volken, waaruit het groote wereldrijk der Romeinen was opgebouwd, met elkander te doen samenleven. Nadat hij met list en geweld de burgeroorlogen, die er tot op dat oogenblik waren, in de verschillende gebiedsdeelen van zijn rijk bedwongen had, en allen tegenstand met goed gevolg overmeesterd, schonk hij aan de wereld, door een lange regeering, een tijdperk van rust en vrede, waardoor ook de uitbreiding van het evangelie bevorderd werd.

Maar wie nu, zooals Margret Boveri dit gedaan heeft, de geschiedenis van de volken rondom de Middellandsche Zee nagaat, die zal tot de ontdekking komen, dat dit gansche gebied slechts één keer zulk een periode van vrede gehad heeft, en dat het slechts één keer zoo absoluut onder een centrale heerschappij verkeerd heeft. Voor de geboorte van Jezus Christus en voor de uitstorting van den Heiligen Geest zijn er, om deze zee of om de landen die haar begrenzen, eindeloze oorlogen gevoerd, en na de eerste eeuwen van de christe-

Review of Missions” noemde Phillips het „a great and wise book”, een uitstekend hulpmiddel voor de herbezinning over de eerste beginselen der Zending, die op de wereldconferentie te Madras aan de orde zouden worden gesteld. Prof. Richter, de bekende Berlijnsche Zendingshoogleraar, die in het Juni-nummer van het „Neue Allgemeine Missionszeitschrift” een uitvoerig overzicht gaf van den inhoud van Kraemer's boek, noemde het een „hervorragendes Buch”, dat een intense bestudeering verdiende en drong ten zeerste op een Duitse vertaling aan. In Indië begon Dr Müller Krüger, Docent aan de Hoogere Theologische School te Batavia, zijn aankondiging van het werk van Kraemer met een betuiging van groote dankbaarheid en hij wakte de lezers van „De Banier” op het in studiekringen geheel of gedeeltelijk door te werken. En, om tenslotte nog één te noemen, Ds A. Pos, Docent aan de Theologische Opleidingschool te Djokjakarta, sprak in de „Opwekker” van „een evenement in de internationale Zendingwereld”. Ook ik zelf aarzel niet het werk van Kraemer, ondanks sommige bezwaren van principieelen en practischen aard, de beste bijdrage te noemen voor de Zendingsmethodiek, die wij de laatste decennia ontvangen hebben.

Een bespreking van dit boek is dan ook in de Zendingrubriek van „De Reformatie” geheel op haar plaats, temeer omdat zij ons in de gelegenheid stelt verschillende actuele Zendingsvragen van dezen tijd in het licht van onze beginselen te bezien.

Vooraf echter enkele opmerkingen over de Wereldzendingconferentie te Madras, die D.V. in December van dit jaar gehouden zal worden en ter voorbereiding waarvan het werk van Kraemer, op verzoek van den Internationalen Zendingraad, geschreven is.

Zooals de lezers van „De Reformatie” wel weten, is de conferentie te Madras niet de eerste internationale bijeenkomst in de geschiedenis der moderne zending. Reeds de pionier van den Zendingarbeid in Indië, de bekende schoenlapper-professor William Carey, liep met de plannen voor zulk een wereldzendingconferentie rond, blijkens een brief, die hij in het begin der vorige eeuw aan zijn vrienden in Engeland schreef en waarin hij de wenschelijkheid uitsprak, dat om de tien jaar zulk een bijeenkomst zou gehouden worden. „In twee uren”, zeide hij, „zouden de zendelingen (op een dergelijke vergadering) meer kunnen bereiken dan in twee jaren van correspondentie”. Hij stelde voor de eerste van zulk een reeks van conferenties te houden in 1810 in Zuid-Afrika. Pas honderd jaar later zou zijn plan echter, althans in den geest als hij zich had voorgesteld, worden verworpen, n.l. toen in 1910 in Edinburgh de eerste groote wereldzendingconferentie bijeen kwam. Wel waren er ook reeds eerder internationale vergaderingen van zendelingen geweest, zooals b.v. in 1854 in Amerika, op instigatie van een anderen beroemden Britsch-Indischen Zending, Alexander Duff, en daarna te Liverpool in 1860, te Londen in 1878 (deze laatste werd o.a. bijgewoond door Ds F. Lion Cachet) en in New York in 1900 (afgevaardigde van Nederland was daar Dr J. R. Callenbach), maar, hoe belangrijk deze vergaderingen ook geweest mogen zijn, zij droegen toch alle in zekeren zin een voorbereidend karakter, zoodat men niet ten on-

lijke jaartelling is de strijd terstond weer ingezet, tot op heden toe.

Het is leerzaam een blik te werpen op den strijd die gevoerd werd in de verschillende gebieden en in de verschillende eeuwen.

In Dan. 7 hebben we het droomgezicht van de vier dieren, die uit de volkerenreeks opkomen. Die vier dieren zijn symbolen van vier wereldrijken, die elkaar in den loop der historie zullen opvolgen. De vier wonderde gestalten, die Daniël te aanschouwen krijgt, symboliseeren het Babylonische rijk, het Medisch-Perzische rijk, het Macedonische rijk en het Romeinsche rijk. Het Babylonische rijk, voorgesteld onder een leeuw met gierenvleugels, heeft met het gebied van de Middellandsche Zee, althans met de heerschappij er over, weinig of niets te maken gehad. De Babyloniërs hadden voor de zee geen belangstelling. Ze waren er zelfs min of meer bang voor, omdat niemand wist wat er achter den verre gezichtseinder nog te ontdekken viel. Het middelpunt van dit rijk was niet de zee, maar de rivier de Eufraat, zooals ook Egypte zijn grootheid te danken had aan een rivier, de Nijl. Het tweede rijk, het Medisch-Perzische rijk, voorkomende onder de gestalte van een beer, heeft met de volken van de Middellandsche Zee wel te maken gehad. De Perzen drongen op uit het Oosten en zochten ook het westen aan zich te onderwerpen. De Carthagers hebben zich echter niet uit het midden van het Middellandsche Zee-gebied laten verdrijven door deze veroveraars. Een eeuwenlange strijd, voornamelijk in het oostelijke deel van de zee, is gevolgd, een strijd met wisselende kansen.

Dan volgde het derde rijk, het Macedonische, in Daniël's visioen voorgesteld onder het beeld van een panter met vier koppen en met vier vogelvleugels op zijn rug. Koning Alexander heeft voor de Grieken de heerschappij over de geheele wereld

rechte zeggen kan, dat de bijeenkomst te Edinburgh in 1910 de eerste wereldzendingconferentie is geweest.

In het jaar 1910 waren te Edinburgh meer dan tweeduizend Zendingarbeiders bijeen gekomen, waaronder twaalfhonderd afgevaardigden uit vele landen, om, onder voorzitterschap van den bekenden Amerikaanschen Zendingman Dr John Mott, te spreken over de belangrijkste vraagstukken der wereldzending. In een standaardwerk van negen deelen werden de resultaten der besprekingen samengevat.

Van de acht hoofdtijds, die op deze conferentie in discussie werden gebracht, noem ik hier, in verband met het werk van Kraemer, alleen het eerste en het vierde. Reeds de formulering van deze thema's n.l. „Carrying the Gospel to all the non-Christian World” en „The Missionary Message in relation to non-Christian Religions”, wijst op den nauwen samenhang met het door Prof. Kraemer behandelde onderwerp.

Het eerste rapport (vol. I. van de geheele serie) bestaat grotendeels uit een overzicht van de „non-Christian World” maar bevat ook een hoofdstuk van meer dan zeventig pagina's (Part. III) over de wijze waarop het Evangelie in deze landen werd gebracht. Toch draagt ook dit gedeelte meer een oriënterend dan een principiëel karakter. Dr Gairdner noemde het in zijn boek over de conferentie van Edinburgh dan ook niet ten onrechte „a veritable Blue book of the Civitas Dei”.

Van veel meer betekenis voor ons onderwerp is daarom het vierde rapport over „de boodschap der zending in haar verhouding tot de niet-Christelijke godsdiensten”. Het was samengesteld op grond van meer dan tweehonderd antwoorden van Zendingarbeiders (o.a. van Dr Warneck, Dr A. C. Kruyt, Dr S. M. Zwemer en Ds B. M. Alkema) op vragen, die door de desbetreffende commissie waren opgesteld. Na een inleidend hoofdstuk worden achtereenvolgens het animisme, de Chineesche godsdiensten, de religies van Japan, de Islam en het Hindoeïsme besproken. In een slothoofdstuk van ruim 60 pagina's volgen dan de conclusies van het rapport, zooals ze door de conferentie worden aanvaard. Twee hoofdkennmerken dringen zich bij lezing van dit rapport telkens weer naar voren, allereerst de erkenning van de behoefte aan een diepgaande „sympathiseerende” bestudeering der niet-Christelijke godsdiensten en ten tweede de beschouwing van de „waardevolle elementen” der niet-Christelijke godsdiensten als een „praeparatio evangelica”, als „steps to higher things”. Ook al houdt het rapport vast aan de absoluteheid van het Christendom, het veroordeelt de „merely iconoclastic attitude” toch als „radically unwise and unjust” (cf. Report, vol. IV, p. 267 v.). Het Christendom, de godsdienst van het „Licht der Wereld”, behoort ook de lichtstralen van de niet-Christelijke godsdiensten, hoe gebroken ook, in zich op te nemen, temeer omdat ook in de Christelijke kerk zelf het licht niet ongebroken schijnt. Bestudeering van de pseudo-religie kan leiden tot de ontdekking van vergeten of half-vergeten waarheden van het Christendom (cf. W. H. T. Gairdner, „Edinburgh 1910”, p. 137v.).

De conferentie van Jeruzalem in 1928 borduurde op dit zelfde stramen voort. Daarover echter in een volgend artikel.

Kar.

H. B.

willen veroveren. Alexander, die doorgedrongen is tot den Indus in het Oosten en tot de Libysche woestijn, is echter gestorven voordat hij al zijn fantastische plannen heeft kunnen verwirklijken en zijn rijk is in vier groote stukken uiteen gevallen.

Het Middellandsche Zee-gebied is door dit alles in twee deelen verdeeld: de Griekse staten in het Oosten, de Carthaagse randgebieden in het Westen.

En dan komt het vierde dier, waardoor het Romeinsche rijk verzinnebeeld wordt. Stuk voor stuk is het Romeinsche rijk vanuit het midden van het Middellandsche Zee-gebied opgebouwd en uitgebreid. De burgeroorlogen, met succes gevoerd, hebben tot de vergrooting bijgedragen, en tenslotte is het geheele zeebekken in de hand van de Romeinen gekomen. Dan is het Middellandsche Zee-gebied eenvormig tot in alle onderdeelen georganiseerd.

Wat de zeevarende Phoeniciërs gepoogd hebben door middel van hun handel, wat de Grieken later getracht hebben door het stichten van kolonies, om n.l. van de volken van de Middellandsche Zee een eenheid te maken, dat is tenslotte weggelegd voor het vierde van de wereldrijken, die Daniël in zijn visioenen gezien heeft: het Romeinsche zwaard en het Romeinsche recht hebben van dit groote gebied, dat geografisch reeds een eenheid was, een groot geheel geschapen. En dan is het ook de tijd, waarin de engelenzang gehoord zal worden in Efrata's velden, omdat geboren is Christus te Heere, in de stad Davids.

Vierhonderdtwintig jaar nadat keizer Constantijn het Christendom tot staatsgodsdienst geproclameerd heeft, is het Middellandsche Zee-gebied reeds onder verschillende heerschers gekomen. „In Rome wordt dan een Germaansche koning tot keizer gekroond, in Constantinopel heerscht

Vanaf het haal een v tocht in de dat ze zie is de zee t door Alexat werd genoe hiervan 1):

„Joseph te im dem Das Schiff aagt, in de en ist, da den Alex. Meer hiesz

Terwijl z zee waren, uit de zeelie eenig land branding ge stak licht mijlen afsta op rotsen e Een ande der betoek eerste — is tal van voo komen is de vogels zoov land En d hun beperk de praktijk Als ze bem te naderen, ven in zoö ken ze het gekend heb hebben uitg lood vastge lapjes gebor volgen we meeste Ned

Op 3 va lapje; op 5 blauw lapj knoepje. De merke velijk dezel vadem kon Wil men wordt vaart en roept h „Des nae

I) Balmer, 2) De Uitr

de wettige i zer, in No onder invlo veri, a.w, p En als dan word i strijd, die deze zee, dr gen verover weer kome vestigen in

In de lab zeegebied u jes en het i dan niet m deze zee ge Margret Bo verschillend het Romeir geeft, komt

„Wat ver heeft de bet verzwakt d in de were verandering Middelland haar gebie in de groote thans mee, hen de tijd opkomende en 20e eeu maar één Spanjaarde een Turkse send in na deelen; de nauw verb zal zijn, G